

**WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA**
z siedzibą w Rzeszowie

ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Wystąpienie w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, 30 czerwca 2023 r.

Zespół badawczy

Cele długofalowe

Prezentacja do wystąpienia prof. Tadeusza Pomianka
na posiedzeniu

Parlamentarnego Zespołu ds. Środowiska, Energii i Klimatu, 5 czerwca 2023 r.
[https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/603_dok_8/\\$file/603_dok_8.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/603_dok_8/$file/603_dok_8.pdf)

Historia badań

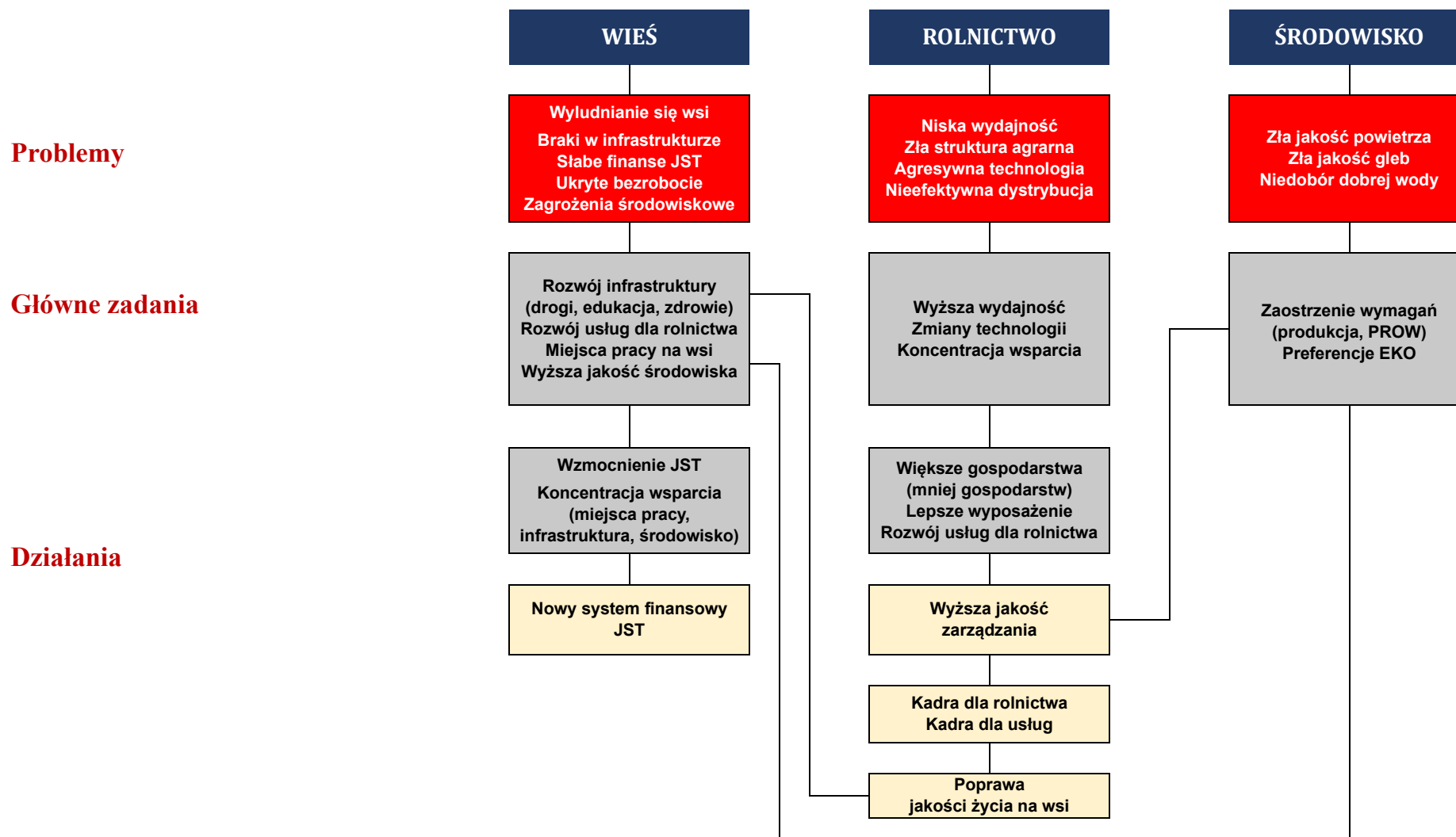
- 2020 – wewnętrzny raport „Mechanizmy wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz rolnictwa ekologicznego w Polsce”
https://ibaf.edu.pl/images/MECHANIZMY_WSPARCIA_ROLNICTWA_1.pdf
- 2021 – pierwszy raport z badań „Publiczne wsparcie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich”
- 2022 – prezentacja wyników badań na konferencji SGGW
– artykuły naukowe
- 2023 – drugi raport „Zintegrowany system wsparcia rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich”
<https://ibaf.edu.pl/index.php/pl/lista-raportow/615-zintegrowany-system-wsparcia-rolnictwa-i-rozwoju-obszarow-wiejskich>
– konferencja ogólnopolska

Cele zintegrowanego systemu wsparcia

- **Zapewnienie:**
 - funkcjonowania zróżnicowanego i opartego na współpracy sektora żywnościowego,
 - wysokiej jakości żywności,
 - konsumentów świadomych korzyści wynikających z dostępu do dobrej żywności, ale również konieczności proekologicznych zachowań,
 - efektywnego wykorzystania zasobów i skutecznej ochrony środowiska,
 - dobrze funkcjonujących rynków rolnych,
 - jednostek samorządu terytorialnego aktywnie i skutecznie działających na rzecz poprawy jakości życia na obszarach wiejskich
- **Zapewnienie, że instrumenty wsparcia rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i ochrony środowiska nie będą powodowały negatywnych efektów w innych obszarach**
- **Poprawa efektywności wykorzystania środków publicznych kierowanych na wsparcie rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i ochrony środowiska**
- **Uproszczenie zarządzania publicznym wsparciem rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i ochrony środowiska**

Założenia systemu

Punkt wyjścia – rolnictwo i obszary wiejskie

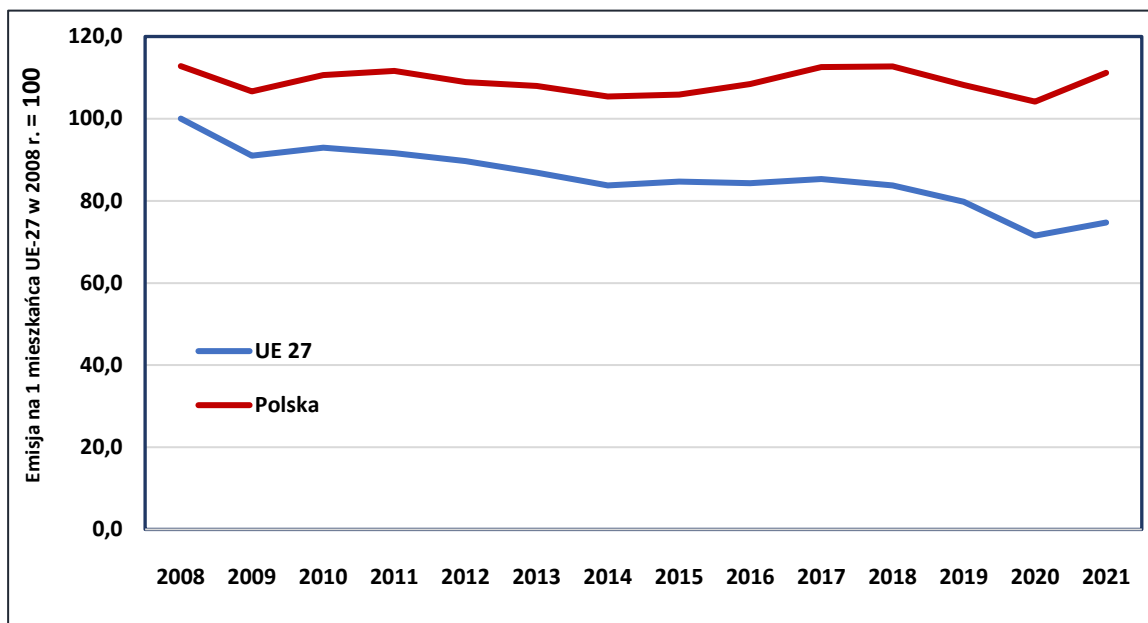
- **Udział pracujących w rolnictwie w liczbie osób pracujących w całej gospodarce narodowej jest kilkakrotnie wyższy od udziału wartości dodanej rolnictwa w produkcie krajowym brutto**
- **Ponad 18% gospodarstw rolnych ma mniej niż 2 ha powierzchni gruntów rolnych, a ponad 52% – nie więcej niż 5 ha. Według różnych szacunków od 30 do 60% gospodarstw rolnych nie wykazuje produkcji towarowej**
- **Tylko dla ok. 30% gospodarstw indywidualnych rolnictwo jest głównym źródłem dochodów**
- **W gospodarstwach rolnych o powierzchni poniżej 2 ha saldo dopłat i podatków tworzy ok. 54% ich dochodów**
- **Gospodarstwa ekologiczne zajmują mniej niż 3% powierzchni użytków rolnych**
- **Szybko postępuje wyludnianie się obszarów oddalonych od dużych miast**
- **Obszary wiejskie poza otoczeniem dużych miast nadal wykazują poważne braki w infrastrukturze**

Punkt wyjścia – ochrona środowiska

- **Emisja gazów cieplarnianych przypadających na jednego mieszkańca Polski jest o ponad 50% wyższa od średniej światowej i o ok. 48% wyższa od średniej w Unii Europejskiej**
- **Rolnictwo generuje – głównie przez działalność wielkoprzemysłowych ferm hodowlanych, rosnące zużycie nawozów sztucznych, środków ochrony roślin i antybiotyków – istotne zanieczyszczenie środowiska**
- **Wymagania środowiskowe nie są w dostatecznym stopniu uwzględniane przy ustalaniu warunków dostępu do publicznych środków krajowych i pochodzących z budżetu UE**

Emisja gazów cieplarnianych w Polsce i UE w latach 2008-2021

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

Publiczne wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich – dziś

- **Roczne wydatki publiczne na wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich przekraczają 50 mld zł rocznie**
- **Największe kwoty przeznaczane są na:**
 - **dopłaty bezpośrednie**
 - **dotacje do ubezpieczeń społecznych rolników**
- **Znacząca część dopłat bezpośrednich trafia do gospodarstw rolnych niewykazujących produkcji towarowej**
- **W minimalnym stopniu wykorzystywane są unijne środki na doradztwo, szkolenia i rozwój organizacji rolników**
- **Duże rozproszenie tematyczne zadań finansowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich sprawia, że nadal nierozwiązane są najważniejsze problemy infrastruktury i potencjału rozwojowego obszarów wiejskich**
- **Koszty funkcjonowania szeroko rozumianej administracji rolnej wynoszą rocznie ok. 3,6 mld zł**

Kierunki proponowanych zmian – rolnictwo

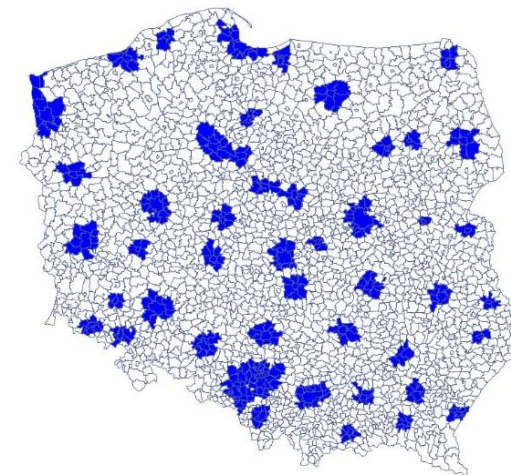
- **Wykluczenie gospodarstw „nietowarowych z systemu wsparcia rolnictwa**
- **Koordinacja strategii rozwoju rolnictwa i programu rozwoju obszarów wiejskich**
- **Wprowadzenie obowiązkowej rachunkowości i sprawozdawczości producentów żywności**
- **Przekazanie gminom zadania klasyfikacji gruntów na potrzeby wymiaru podatku rolnego**
- **Wzmocnienie roli spółdzielni rolniczych procesie programowania rozwoju rolnictwa**
- **Wzmocnienie kontroli jakości żywności**
- **Wsparcie „nieprzemysłowej” hodowli i chowu zwierząt**

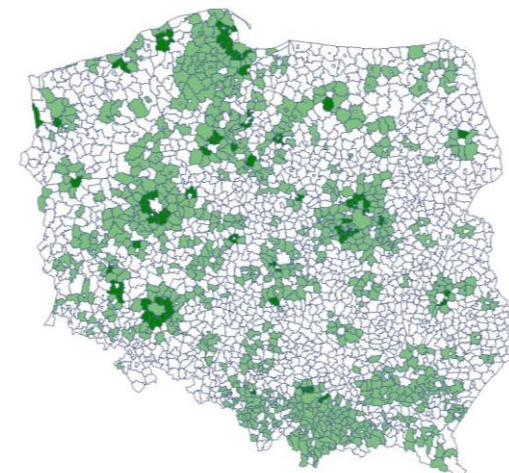
Kierunki proponowanych zmian – obszary wiejskie

- **Zmiana zakresu terytorialnego obszarów wiejskich:**
 - a) **włączenie do obszarów wiejskich małych gmin miejskich i miejsko-wiejskich poza otoczeniem dużych miast**
 - b) **wylączenie z obszarów wiejskich gmin nierolniczych w otoczeniu dużych miast (górna mapka)**
- **Ograniczenie zakresu zadań inwestycyjnych finansowanych ze środków na rozwój obszarów wiejskich**
- **Uruchomienie programu szkoleń dla odchodzących z rolnictwa***
- **Poprawa jawności i przejrzystości publicznego wsparcia rolnictwa**
- **Zwiększenie skuteczności działania Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych**
- **Wsparcie rozwoju kompetencji niezbędnych do pracy w rolnictwie**

* *Zgodnie ze **Strategią Zintegrowanego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030** do roku 2030 przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego powinna wzrosnąć do **17 ha** w roku 2030 – oznacza to konieczność likwidacji co najmniej **350-400 tysięcy** gospodarstw*

Zmiany liczby mieszkańców 2013-2021

Kierunki proponowanych zmian – ochrona środowiska

- **Ograniczenie zużycia nawozów sztucznych i środków ochrony roślin**
- **Wspieranie małych gospodarstw związanych z chowem lub hodowlą zwierząt**
- **Wprowadzenie pojęcia "zielonej infrastruktury"**
- **Inwestycje w rolnictwo precyzyjne i technologie cyfrowe w rolnictwie**
- **Silniejsze uwzględnienie wymagań środowiskowych w kryteriach oceny wniosków o środki z programów finansowanych z udziałem budżetu UE**
- **Promocja rolnictwa jako branży odgrywającej zasadniczą rolę w walce ze zmianami klimatu**

Źródło: Wikimedia Commons, autor: Roman Eisele

Kierunki proponowanych zmian – finanse samorządu terytorialnego

- **Zmiana koncepcji mechanizmu wyrównawczego:**
 - a) **zniesienie subwencji oświatowej i rozwojowej**
 - b) **konsolidacja części wyrównawczej, równoważącej i regionalnej**
 - c) **przejście od wyrównywania dochodów do wyrównywania potencjału wydatkowego**
- **Przekształcenie przeważającej części zadań zleconych w obligatoryjne zadania własne, likwidacja dotacji na zadania zlecone**
- **Przejęcie przez Skarb Państwa finansowania wynagrodzeń nauczycieli**
- **Likwidacja quasi-funduszy celowych**
- **Zróźnicowanie udziałów w PIT i rekompensowanie skutków zaniżenia planu dochodów JST z PIT**
- **Ograniczenie zakresu dotowanych inwestycji JST**
- **Zmiana zasad rozliczeń z Funduszem Pracy i PFRON**

!!! Zestawienie wszystkich rekomendacji: <https://wsiz.edu.pl/wp-content/uploads/2023/04/Rekomendacje-1.pdf>